

opusdei.org

## **1943. Un viatge familiar i d'amistat**

Capítol 11è, en àudio i en text, del llibre "Escrivà de Balaguer a Catalunya, 1913-1974. Petjades de sant Josepmaria", obra de Josep Masabeu publicat el 2015 a Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

04/05/2023

Escolta la lectura del capítol  
(00:18:25)

Disponible també a [ivoox](#) i [iTunes](#)

## **XI. 1943. UN VIATGE FAMILIAR I D'AMISTAT**

### **La família Escrivà de Balaguer**

Escrivà és un antic cognom que sembla que procedia de Narbona. Es va assentar a Balaguer des del segle XII, i posteriorment es va estendre per València.

A principis del segle XIX, José María Escrivà Manonelles<sup>[1]</sup>, nascut a Balaguer el 1796, que havia estudiat Medicina, s'establí a Aragó, i d'ell procedeix la família de sant Josepmaria. Per aquesta raó la família prendrà més tard el toponímic *de Balaguer*, per diferenciar-se d'altres branques genealògiques situades a València i diversos indrets de Catalunya.

José María Escrivà Manonelles va exercir la medicina a Perarrua, després es va instal·lar a Peralta de la Sal i més endavant es va establir

definitivament a Fonz. Un dels seus néts, José Escrivà Corzán<sup>[2]</sup>, es va traslladar a Barbastre el 1887. Allà es va casar el 1898 amb Dolores Albás<sup>[3]</sup> i van tenir sis fills: Carmen<sup>[4]</sup>, Josepmaria<sup>[5]</sup>, Asunción<sup>[6]</sup>, Dolores<sup>[7]</sup>, Rosario<sup>[8]</sup> i Santiago<sup>[9]</sup>. L'Asunción, la Dolores i la Rosario van morir sent encara petites, i en Santiago va néixer a Logronyo.

És notòria la relació que sempre hi ha hagut entre les persones i els territoris en la zona de la Franja que limita Aragó i Catalunya, i els naturals intercanvis que hi ha entre ells. Així, per exemple, en aquella època Fonz pertanyia a la diòcesi de Lleida i Peralta de la Sal al bisbat d'Urgell. I també consten les bones relacions entre els comtats aragonesos de Sobrarbe i Ribagorça amb els catalans de Pallars i Urgell.

Tot això fa que sant Josepmaria pogués dir amb convicció que era

català i aragonès. Hi va al·ludir l'any 1966 en el seu discurs davant la corporació municipal barcelonina, en què agraïa el nomenament de Fill Adoptiu de la Ciutat, com explicarem en el capítol XIX: *En aquests moments veig que es renova la meva ascendència catalana -els meus cognoms donen testimoni de la llengua que parlaren els meus avis: ja des dels segles XVI i XVII es troben, entre els meus avantpassats directes, no pocs il·lustres estudiosos del dret català- i he de dir-vos que amb aquesta adopció heu donat forma i nom als que eren en mi sentiments antics i permanents, als quals contribuïa també la part de la meva sang aragonesa, devers aquesta ciutat, veritable cor de tot Catalunya.*

*Mai no m'he considerat estrany a Barcelona; i us confio que em trobo especialment unit a aquests*

*homes de Catalunya que es distingeixen per la seva laboriositat, per la seva cortesia, per l'amor a les tradicions familiars i pel seu realisme, virtuts que donen la figura precisa d'un poble noble. Admiro de veritat aquest intraduïble i fins indefinible 'seny' que fa possible estar assentats sòlidament a la terra, sense deixar de ser capaços de vibrar pels més alts ideals<sup>[10]</sup>.*

I en una trobada amb gent jove al Brasil el 1974, a la qual hem fet al·lusió al primer capítol, es va referir a la Universitat de Lleida, on havien estudiat molts dels seus avantpassats, i va concloure: *Sóc més de Lleida que de cap altre lloc<sup>[11]</sup>.*

Els tres germans Escrivà -la Carmen, en Josepmaria i en Santiago- van iniciar els tràmits de la modificació del seu cognom el 20 de maig de

1940, fent constar davant del Jutjat de Primera Instància número 9 de Madrid: *Que el nom que individualitza la família és el d'Escrivà de Balaguer, en virtut de tot això, interessa molt als signants donar estat legal a aquest estat de fet, per a això promouen aquestes diligències establint els punts següents: 1r. Que, per ser corrent el cognom Escrivà a Llevant i Catalunya, produint confusions, es va unir al cognom el lloc d'origen d'aquesta branca de la família. 2n. I que per Escrivà de Balaguer és aquesta família coneguda de tots. Per aquest contrast entre la realitat i l'estat legal i per evitar els naturals i evidents perjudicis, els interessa, d'una vegada per sempre, portar aquest estat de fet al Registre.*

El Ministeri de Justícia, mitjançant la Direcció General de Registres i del Notariat, acordà que s'addicionés el *de Balaguer*, per formar el compost

*Escrivà de Balaguer*, i n'autoritza l'ús a en Josepmaria i la Carmen el 18 d'octubre de 1940, i al seu germà en Santiago el 12 de novembre de 1940. El 18 d'octubre de 1940 el director general de Registres i del Notariat comunicà al jutge de Primera Instància número 9 de Madrid l'Ordre del Ministre de Justícia<sup>[12]</sup>.

## **Balaguer. Carrer d'Avall 44**

A Balaguer vivien dues germanes, la Milagros i la Carmen Escrivà Miró<sup>[13]</sup>, que procedeixen d'en Francisco, el germà gran d'en José María Escrivà Manonelles. Per tant, el seu besavi i el de sant Josepmaria eren germans.

El 30 d'abril de 1943 sant Josepmaria va estar a Balaguer amb els seus germans Carmen i Santiago. El motiu del viatge, al qual també l'acompanyaven altres persones, com ara l'Álvaro del Portillo, era la presa de possessió com a copríncep del recentment nomenat bisbe d'Urgell,

Mons. Ramon Iglesias Navarri<sup>[14]</sup>, que tingué lloc a Andorra.

El dia 3 de maig, de tornada d'Andorra, es van detenir novament a Balaguer.

Molts anys després, la Milagros Escrivà Miró recordava el tracte amb el seu cosí:

*Sóc cosina tercera de monsenyor Escrivà; és a dir, el seu besavi i el meu eren germans. Com que la seva família vivia primer a Barbastre i després a Logronyo, i la meva a Balaguer, jo no vaig saber que érem parents, fins que el meu germà, en Daniel Escrivà, va anar a Saragossa a estudiar Dret. Monsenyor Escrivà estava llavors al Seminari d'aquesta ciutat i es van posar en contacte identificant-se com a familiars. D'aquesta manera vaig conèixer el meu parentiu amb ell.*

*En Daniel, el meu germà, va morir a la guerra assassinat; malgrat tot monsenyor Escrivà va seguir en contacte amb nosaltres; ja només quedàvem de la família la meva germana Carmen i jo; de tant en tant ens escrivia. Recordo que ho va fer una vegada, dient-nos que publicaria un llibre -Camí- i que així que l'acabés ens l'enviaria. Així ho va fer; encara el conservo amb afecte. Era un exemplar de la primera edició, i té escrita, de pròpia mà, aquesta dedicatòria:*

***A les meves cosines Milagros i Carmen amb el meu afecte i la meva benedicció. Josepmaria. Madrid, gener de 1940.***

*El 1941, ens va escriure des de Madrid una afectuosa carta en què ens deia que aniria a Lleida a predicar uns exercicis i s'aproparia a Balaguer a veure'ns. A mitjan abril, ens va trucar des de Lleida dient-nos que no podria*

*venir, ja que la seva mare estava malalta i havia de tornar a Madrid.*

*Quan sant Josepmaria va tornar a Lleida per donar les altres dues tandes d'exercicis al mes d'octubre, vaig anar a Lleida –continua dient la Milagros-, ja que tenia ganes de conèixer-lo, sobretot per tants detalls d'afecte entranyable que havia tingut amb nosaltres. Vaig estar amb ell al Seminari; el record que conservo d'aquella primera vegada que vaig estar amb ell va ser que era un sacerdot molt espiritual, agradable i simpàtic.*

*Uns mesos més tard ens va escriure novament: ens anunciava que vindria a Balaguer acompanyat de don Álvaro del Portillo, i dels seus germans la Carmen i en Santiago, els meus cosins. I així va ser. Encara conservo el detall que em van portar en aquell viatge. Era una capsa de fusta, rodona, que té a la part superior, cisellada, la Mare*

*de Déu del Pilar, a cada costat, com protegint-la hi ha un àngel. És un detall petit però que demostrava la seva delicadesa i l'afecte que ens tenia.*

*Ens vam seguir escrivint en les dates familiars més entranyables, sempre amb gran afecte; encara conservo cartes seves perquè es notava quelcom que atreia en elles, i les guardava acuradament.*

*El 1944 ens va enviar un exemplar de la segona edició de Camí que acabava de sortir, amb una dedicatòria dirigida a la meva germana i a mi:*

***A les meves cosines Carmen i Milagros amb tot afecte.***

***Josepmaria. Madrid, 15-VII-1944.***

*Ens vam seguir escrivint i fins el 1972 no ens vam tornar a veure. Al novembre d'aquest any em van convidar de part seva a assistir a una tertúlia a Barcelona. Hi vaig anar*

desitjosa d'aprofitar aquesta ocasió. Li vaig agrair molt, ja que tenia ganes de veure'l. No recordo gaire el que va dir en aquella ocasió però en vaig quedar molt impressionada; hi havia milers de persones, tots es dirigien a monsenyor Escrivà amb preguntes molt variades, demanaven consell, orientacions, etc.; ell amb gran sentit sobrenatural i amb molt d'encert, anava contestant a tots.

En aquesta ocasió, vaig estar parlant amb ell i recordo que em va comentar amb afecte que jo era l'única Escrivà - a part del seu germà Santiago i els seus fills- que quedava al món i que fins i tot algunes altres persones amb el mateix cognom que el nostre, com mostra d'afecte, li deien si devien ser família seva i ell sempre els contestava: **només tinc una parenta amb aquest cognom, una cosina a Balaguer.** Vaig agrair molt aquest detall d'afecte<sup>[15]</sup>.

La casa de Milagros Escrivà del carrer d'Avall 44 dóna per la part posterior al riu Segre, i té entrada també pel carrer de la Banqueta 39. Actualment l'edifici pertany a la Generalitat de Catalunya, i hi està instal·lada l'oficina de recaptació de tributs de la Diputació de Lleida.

Al cementiri de Santa Maria, al costat de l'església de Santa Maria de Balaguer, hi ha la tomba de la família Escrivà. És un panteó a nivell de terra, al vial de sepultures que surt davant de la porta lateral esquerra de l'església, al costat dret d'aquest vial.

## **El bisbe d'Urgell**

Però com hem dit, el motiu d'aquest viatge a Andorra, passant per Balaguer, era la presa de possessió com a copríncep d'Andorra del nou bisbe d'Urgell, Mons. Ramon Iglesias Navarri. I és que aquest coneixia

sant Josepmaria des de temps enrere i els unia l'amistat.

Efectivament, a finals de desembre de 1942 sant Josepmaria estava fent els exercicis espirituals a la residència que els pares Paüls tenien al carrer Fernández de la Hoz 21, a Madrid. En acabar aquests dies de recés, el dia 30 de desembre, deixà escrita la notícia del nomenament de nous bisbes a la gallofa: ***aquí hi ha el de Barcelona i el de la Seu d'Urgell***<sup>[16]</sup>, referint-se al fet que estaven fent també els exercicis.

Uns dies després, el 4 de gener de 1943, Mons. Gregorio Modrego -nou bisbe de Barcelona-, Mons. Ramon Iglesias Navarri -nou bisbe d'Urgell-, Mons. Casimiro Morcillo -acabava de ser nomenat bisbe auxiliar de Madrid- i alguns pares Paüls, assistiren a un dinar a la residència del carrer Diego de León 14 de

Madrid<sup>[17]</sup>, convidats per sant Josepmaria.

Aquesta amistat es va anar mantenint en el temps. Ens consta que, un mes després, el dia 18 de febrer, tornaren a reunir-se en una conversa sant Josepmaria i Mons. Iglesias Navarri, acompanyats també pel nou bisbe de Barcelona, el Dr. Modrego.

Així doncs, el nou bisbe d'Urgell va voler convidar sant Josepmaria als actes de presa de possessió com a copríncep d'Andorra, que tindrien lloc el dia 1 de maig de 1943; invitació que va acceptar.

Sant Josepmaria va viatjar en cotxe amb els seus germans, la Carmen i en Santiago, don Álvaro, Mons. Casimiro Morcillo i en Ricardo Fernández Vallespín, que conduïa el cotxe. Van sortir de Madrid el 28 d'abril i, després de passar per Saragossa, van fer nit a Osca. El dia 29 van passar

pel Santuari de la Mare de Déu del Pueyo, a Barbastre, i feren escala a Lleida.

## **Parades a Lleida. Una estació de servei i un hotel**

Arribaren a la capital del Segrià al capvespre del dia 29 d'abril de l'any 1943. Com feren en diferents viatges posteriors, s'aturaren en una benzinera als afores de Lleida.

En Javier Coteló<sup>[18]</sup>, que a partir de 1962 va ser durant anys el conductor habitual de sant Josepmaria, explica que en els viatges que feien per Europa solien aturar-se a dinar en llocs ja coneguts, on havien estat en altres vegades. Passant per la capital del Segrià, als anys seixanta, recorda que *segurament vam dinar a la sortida de Lleida, que hi ha un modest restaurant, prop d'una gasolinera*<sup>[19]</sup>. En una conversa l'1 de novembre de 2012, precisà dient que li sonava el nom de *4 camins* o similar<sup>[20]</sup>.

En efecte, a la cruïlla on anys enrere arrencava la carretera cap a Balaguer i la Seu d'Urgell, hi ha una benzinera que es diu Estació de Servei 3 Carreteres. Aquest establiment es troba a la sortida de Lleida en direcció a Barcelona a la carretera LL-11 km. 9. a prop del cementiri. El responsable d'aquella gasolinera, de la qual també era soci, era en Josep Maria Dalmau<sup>[21]</sup>, segons ha confirmat el seu nét Agustí Puertas<sup>[22]</sup>.

*Molt probablement, -recorda l'Agustí Puertas- a causa d'aquesta circumstància, ja que sant Josepmaria aprofitava qualsevol situació per encomanar i pregar pels seus futurs fills, han sorgit diverses vocacions a l'Obra de la família del meu avi en Josep Maria<sup>[23]</sup>.*

Quant al lloc on es van allotjar en aquell viatge camí d'Andorra, sembla molt probable que fos l'Hotel Palace,

ja que la persona que el regentava era també en Josep Maria Dalmau, propietari de la benzinera 3 Carreteres. Si van preguntar allà, és lògic que els recomanessin el seu hotel.

L'Hotel Palace, ubicat a la plaça de la Paeria 11, es va remodelar fa uns anys; actualment s'anomena Edifici Pal·las, i alberga oficines de l'Ajuntament. Es dona la coincidència que va ser construït durant els anys en què sant Josepmaria va viatjar a Lleida per examinar-se de batxillerat (1913, 1914 i 1915).

## **Lleida. Església de Sant Llorenç. Plaça de Sant Josep 6**

L'endemà, 30 d'abril de 1943, probablement sant Josepmaria celebrà la santa Missa a l'església de Sant Llorenç. Hi ha dues fotografies datades aquest dia on se'l veu a les escales d'aquesta església. En una està d'esquenes pujant cap al temple,

i en l'altra se'l veu de cara davant de la porta.

Aquesta església, des del 1940 fins al 1956, va tenir la funció de catedral, mentre s'estava restaurant la catedral nova, incendiada durant la guerra.

## **Andorra. Presa de possessió del copríncep**

Continuant el viatge, aquell mateix dia 30 van passar per Balaguer i arribaren a dormir a Andorra. No sabem en quin lloc es van allotjar, ni on va celebrar Missa en aquelles jornades<sup>[24]</sup>.

Molts records vingueren a la ment de sant Josepmaria en tornar a veure després de sis anys aquelles muntanyes. Don Álvaro, fent referència al pas dels Pirineus del 1937 diu:*Recordo que en una ocasió, acompanyant-lo amb la Tia Carmen cap a Andorra, en veure els pendants*

*immensos dels Pirineus, la Tia Carmen comentava al nostre Pare: però tu has pujat per aquí? No m'ho crec! Naturalment, s'ho creia; però semblava veritablement impossible que hagués pogut dur a terme aquella aventura, de nit, i en unes condicions com les seves<sup>[25]</sup>.*

El dia 1 de maig de 1943, es van celebrar els actes de presa de possessió del bisbe com a copríncep d'Andorra. Cap a les set de la tarda, Mons. Iglesias Navarri deixava el Principat per tornar al palau episcopal a la Seu d'Urgell.

No tenim referències del que va fer sant Josepmaria després d'aquests actes, però segur que va aprofitar per saludar els seus amics andorrans, entre els quals hi havia abans que ningú Mn. Lluís Pujol, arxiprest de les Valls, persona a la qual mai no oblidaria sant Josepmaria per tot el que va fer per ell i pels qui

l'acompanyaren a Andorra el mes de desembre de 1937.

Van estar a Andorra fins el 3 de maig. De tornada, es van aturar a la Seu d'Urgell i saludaren el bisbe al palau episcopal, que ell mateix els va mostrar. Van passar novament per Balaguer i arribaren de nit a Saragossa.

Com recorda mossèn Lluís Pujol, tant a la seva consagració episcopal -que va ser a la Basílica del Pilar-, com a la presa de possessió com a copríncep, i durant molts anys en les visites pastorals, el bisbe Iglesias Navarri va utilitzar una mitra que sant Josepmaria li havia regalat<sup>[26]</sup>.

---

<sup>[1]</sup> José María Escrivá Manonelles (1796-1860). Besavi de sant Josepmaria.

[2] José Escrivá Corzán (1867-1924). El pare de sant Josepmaria.

[3] Dolores Albás Blanc (1877-1941). La mare de sant Josepmaria.

[4] Carmen Escrivá de Balaguer Albás (1899-1957).

[5] Josepmaria Escrivá de Balaguer Albás (1902-1975).

[6] Asunción Escrivá de Balaguer Albás (1905-1913). Familiarment li deien 'Chon'.

[7] Dolores Escrivá de Balaguer Albás (1907-1912). Familiarment li deien 'Lolita'.

[8] Rosario Escrivá de Balaguer Albás (1909-1910).

[9] Santiago Escrivá de Balaguer Albás (1919-1994).

[10] Sant Josepmaria. Discurs a l'Ajuntament de Barcelona.

7.10.1966. AGP, sèrie A.3, leg. 104, carp. 4, exp. 9.

[11] Diari de Sumaré (Brasil)

28.05.1974. AGP, sèrie M.2.2, 1056-1.

[12] Petició de modificació del cognom.

Jutjat de Primera Instància, núm. 9 de Madrid, expedient n. 292, de l'any 1940. AGP, sèrie A.1, leg. 14, carp. 2. Citat a *Una familia del Somontano*. Rialp. Madrid, 2004. p. 22, nota 4.

[13] Milagros Escrivà Miró (¿???-¿???) i Carmen Escrivà Miró (¿???-¿???)

[14] Ramon Iglesias Navarri

(1889-1972). Ordenat sacerdot el 1912. Bisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra (1943-1969).

[15] Records de la Milagros Escrivà

Miró. Escrits el 1976. AGP, serie A.5, leg. 1430, carp. 1, exp. 3.

[16] Gallofa de l'any 1942. AGP, sèrie A. 2, leg 180.

[17] Centre de l'Opus Dei instal·lat a finals de 1940 on vivia sant Josepmaria. Actualment és la seu de la Comissió Regional d'Espanya.

[18] Javier Cotelo Villarreal (1932-). Arquitecte. Treballa a Roma des del 1962. Abans hi havia passat algunes temporades.

[19] Relació de viatge. 16-18 de setembre de 1962. Escrita per en Javier Cotelo. AGP, serie A.5, leg. 207. També consta que en altres viatges van parar a dinar a Lleida, sortint en direcció a Barcelona, com és el cas del 20 de juny de 1946, segons explica en José Orlandis. *Mis recuerdos*. Rialp. Madrid, 1995. p. 116.

[20] Entrevista amb en Javier Cotelo. 01.11.2012.

[21] Josep M. Dalmau i Benet (1902-1964).

[22] Agustí Puertas i Dalmau (1957-).

[23] Records de l'Agustí Puertas.

17.01.2013. DC, A-09.

[24] Aquest viatge està recollit en el llibre d'Alfred Llahí i Jordi Piferrer. *Andorra: Terra d'acollida. El pas de Sant Josepmaria Escrivà de Balaguer pel Principat d'Andorra l'any 1937.* Principat d'Andorra, 2007. pp. 117-123.

[25] Álvaro del Portillo. Meditació del 09.01.1977. AGP, biblioteca, P01, 1994, p. 256.

[26] Record de Mn. Lluís Pujol, filmat el 1977. [www.opusdei.es/art.php?p=51299](http://www.opusdei.es/art.php?p=51299)

Josep Masabeu

---

pdf | document generat  
automàticament des de [https://  
opusdei.org/ca-es/article/1943-un-  
viatge-familiar-i-damistat/](https://opusdei.org/ca-es/article/1943-un-viatge-familiar-i-damistat/) (11/03/2026)